

Globalisering

**Ett personligt urval böcker kommenterade av
Bibliotekarier för fred, Malmö stadsbibliotek**

Ill. Anna Hahr

**Altenberg, Per & Kleen, Peter,
Globalisering under attack. 2001. Qade**

Författarna, anställda på Kommerskollegium, diskuterar på de knappt 100 sidorna globaliseringens inverkan på nationalstaternas ekonomi och belyser ur olika infallsvinklar maktfrågor inom den internationella ekonomin. Genom sitt arbete med bl a tvistelösningsfrågor inom WTO har de en tilltro till denna och andra internationella organisationers möjlighet att bidra till en positiv lösning. Men de påpekar också att institutionella reformer är nödvändiga. Boken, som avslutas med en ordlista med förkortningar och förklaringar samt en litteraturlista, är utgiven av Studieförbundet Näringsliv och Samhälle.

**Bekämpa fattigdom och ofrihet.
En liberal stridsskrift för globalisering. 2001. Qade**

I denna stridsskrift för globalisering gör författarna ett försök att tydlig-göra det goda i utvecklingen att identifiera problemen och att föreslå åtgärder för fortsatt positiv globalisering. Carl B. Hamilton, professor vid Han-

delshögskolan i Sthlm, har på Folkpartiets anmodan sammanställt denna skrift för att belysa globaliseringens olika sidor ur ett liberalt perspektiv. Arbetet har genomförts i samarbete med en fristående grupp liberaler och har publicerats av Bertil Ohlin-institutet. Slutsatsen blir: Är den bästa av världar en där Tobinskatten är införd, alla skulder avskrivna och pensionsmedlen satsas i statliga fonder? Det tycker inte liberalerna.

**Castells, Manuel
Informationsåldern: ekonomi, samhälle och kultur.
Band 1. Nätverkssamhällets framväxt. 1999. Oa
Band 2. Identitetens makt. 2000. Oa
Band 3. Millenniets slut. 2000. Oa**

Detta är ett uppmärksammat trebandsverk av sociologen/kulturvetaren och professorn vid Berkeley-universitetet Manuel Castells. Det har jämförts med Karl Marx' Kapitalet på grund av sin enorma bredd och sin överblick över en stor del av samhällsvetenskaperna. I motsats till Marx vill Castells inte agitera eller sia om framtiden. Han överlämnar med

dessa tre band ett rikt material som ger förståelse av vår tid.

I det första bandet belyses världens ekonomi, sociala och politiska tillstånd med utgångspunkt i IT-revolutionen.

I den andra delen står statsmaktens kris i focus. Castells visar också på vår tids paradoxer: den pånyttfödda nationalismen i en gränslös värld och fundamentalismens frammarsch i en värld av rationalitet.

I band tre belyses den politiska ekonomin under 1900-talets sista decennier. Det är en kvalificerad vetenskaplig text som ställer stora krav på läsaren. "Informations-åldern" kommer sannolikt att bli ett klassiskt samhällsvetenskapligt verk.

Ehrenberg, Johan

Globaliseringsmyten Eller: hurusom kapitalet skulle frälsa världen. 1998. Qade

Boken handlar om orättvis fördelning av ekonomiska tillgångar såväl inom nationer som globalt, om arbetslöshet, om börsspekulationer, om internationellt verksamma företags möjligheter att flytta produktion över gränserna, om nationella regeringars oförmåga/ovilja att påverka det globala skeendet.

"Problemet är inte maktlöshet.

Problemet är rädslan för en slitsam politisk strid." (s. 329)

Det är ytterst faktarik bok på mer än 300 sidor fylld av intressanta synpunkter som man bör ta till sig med en god portion eftertanke.

Jonsson, Stefan

Världens centrum. En essä om globalisering. 2001

Författaren, kritiker och redaktör på Dagens Nyheter, beskriver i denna del 3 av en triologi situationen i världen efter det kalla kriget, 1989. Rubriken på varje kapitel innehåller ordet "kartor" från "stulna kartor" till "lyckans kartor". Han utgår från en stulen 1500-tals mexikansk karta, ritad av en aztek och befintlig i Uppsala. Han skildrar dagens situation i världens olika länder och världsdelar- Mexiko, Afrika, Grönland (ett misslyckat danskt experiment från mitten av 1920-talet med en östgrönländsk koloni). Det visar sig, att överallt ligger västerländska aspekter bakom det svårdefinierade ordet "globalisering". Ekonomiska synpunkter, utnyttjande av u-ländernas arbetskraft och naturtillgångar. Många frågor belyses av författarens intervjuer med ekonomer och politiker vid internationella konferenser eller vid läsning av forskares skrifter.

Världens problem: miljöförstöring, befolkningsökning, sociala och ekonomiska klyftor, rasism. De bäst lämpade att lösa u-ländernas situation är personer som utbildats i väst och som har vänt tillbaka med gedigna kunskaper och med kännedom om sitt lands språk.

Klein, Naomi

No logo. Märkena, marknaden, motståndet. 2001. Qbl

Vid mitten av 1980-talet upptäckte storföretagen i västvärlden att det inte var produkten, som var viktigast, utan varumärket. Alltså förlade man tillverkningen till u-länderna, där arbetskraften var billig. De pengar man fick över, spenderade man på att nöta in sina logotyper i kundernas medvetande genom aggressiv reklam, sponsring etc.

Ungefär en femtedel av Naomi Kleins uppmärksammade bok "No logo" handlar om den globala ekonomin. Men hon beskriver ovanligt konkret och lättläst hur tillverkningen sker i skattefria zoner främst i Asien och Centralamerika och hur oljerika länder, t ex Nigeria, skövlas utan att få del av den rikedom, som deras egna naturtillgångar genererar. Klein redogör också för olika försök att förbättra arbetskraftens usla villkor i frizonerna. Dessa försök motarbetas på alla sätt av beställarna, som - om ingenting annat hjälper - flyttar tillverkningen till Kina, där man garanterat får den billigaste arbetskraften i en insynsfri miljö.

Magnusson, Lars

Teorier om imperialism och globalisering. 2002. Ocg

Denna bok utkom första gången 1985, då diskussionen om imperialism var livlig. Under det senaste årtiondet har debatten mest handlat om det som kommit att kallas globalisering. I den nya utgåvan har författaren, som är professor i ekonomihistoria vid Uppsala universitet, lagt till ett kapitel om frihandel och ett om globalisering. De tidigare kapitlen utgör ett försök att sammanfatta den vetenskapliga och politiska diskussionen om orsakerna till kolonialism. Författaren utgår från de klassiska imperialismteorierna från början av 1900-talet och redogör för hur och av vilka de har ifrågasatts.

Begreppet globalisering ger han fem olika betydelser. Den första är världssystemtesen, dvs att kapitalismen är ett globalt system från början, att kapitalism och globalisering är samma sak och att båda föddes på 1500-talet. Den andra är arbetsfördelningstesen. Enligt bl a Fröbel kännetecknas den nya ordningen av att underutvecklade länder övergick från att leverera råvaror till att exportera billiga industriprodukter. De industrialiserade länderna utvecklade å sin sida en kunskapsintensiv och tjänstebaserad produktion. Ett tredje sätt att se på globalisering är att koppla ihop den med det nya stadium som kallas informationsåldern.

(Manuel Castells) Det fjärde synsättet är enligt Magnusson globalisering som ett nyliberalt politiskt projekt. Övergången från keynesianismen till nyliberalism var särskilt tydlig i USA och Storbritannien under 1970-talet. Till sist vidgar Magnusson perspektivet på globalisering till att gälla vår uppfattning om oss själva och världen omkring oss. Världen har krympt och vi har blivit mer

globalt medvetna. I detta resonemang åberopas sociologer, bl a Anthony Giddens. Den som vill få en överblick över mer än ett sekels debatt om imperialism och globalisering rekommenderas varmt denna bok.

**En rättvisare värld utan fattigdom.
SOU 2001:96. Obq**

Utredningen inleds med en beskrivning av de omvärldsförändringar som ägt rum och de nya förutsättningar som gäller för arbetet med att bekämpa fattigdomen i utvecklingsländerna. Därefter formuleras förhållnings-sätt och mål för hur Sveriges politik för global utveckling (PGU) skall föras. Kommittén har ett tiotal förslag som bl a innebär att en koordineringsfunktion för PGU bör inrättas. Man föreslår också förstärkning av spetskompetens inom departement och verk, resurser för en breddad analys av utvecklingsländernas politik samt en ökad information om frågorna till allmänheten.

**Thörn, Håkan
Globaliseringens dimensioner: nationalstat, världssamhälle, demokrati och sociala rörelser. 2002. Qade**

Håkan Thörn anlägger i sin bok ett samhällsvetenskapligt perspektiv på globalisering. Han är docent i sociologi vid Göteborgs universitet och behandlar globalisering som ekonomiskt, kulturellt och socialt fenomen. De olika sociala rörelserna i vår tid belyses särskilt och Thörn pekar på de internationella rörelsernas (s k NGO:s och INGO:s =international non-governmental organisations) möjlighet att påverka politiken inte enbart i nationalstaterna utan i ett globalt politiskt rum. Thörn ser i globalisering möjligheter att nå fram till ökad demokrati och en rättvisare värld. Boken är välskriven med en tydlig struktur och den kan med fördel användas som kursbok på olika nivåer.

**Vera-Zavala, America & Norberg, Johan
Global rättvisa är möjlig. 2001. Qade**

Två skribenter med helt olika politisk bakgrund har skrivit om globaliseringens för- och nackdelar. America Vera-Zavala är en av de ledande i Attac och Ung Vänster. Johan Norberg är verksam vid tankesmedjan Timbro. Som en sorts illustrationer återfinns i båda artiklarna sidor med kortfattade synpunkter på institutioner som FN, EU, WTO och IMF och företeelser som valutahandel, frihandel, skuldavskrivning och EU:s jordbrukspolitik. En jämförelse mellan dessa sidor visar en förbluffande samstämmighet i författarnas syn på svagheter i dagens system och målsättningen i det fortsatta arbetet, även om de föreslagna medlen att nå målet naturligtvis skiftar. Båda artiklarna avslutas med en litteraturförteckning och

Internetadresser.

**Vilby, Knud
Den globala resan. Marginalisering och miljöhot. 2001. Qade**

Den som söker en grundläggande översikt av globaliseringens effekter kan med fördel välja journalisten Knud Vilbys bok. Han har varit ordförande i Den Danske Unesco Nationalkommission 1979-1987 och chef för u-landsorganisationen Mellem-folkeligt Samvirke. Han redovisar inte bara marknadsekonomiska och miljömässiga konsekvenser för utvecklingsländerna. Han belyser också befolkningsutvecklingen, kvinnornas ändrade situation, den politiska utvecklingen i u-länderna och det alltmer sjunkande biståndet, som ibland stjälper mer än hjälper.

Vilby använder sig av tydliga exempel och stundom drastiska formuleringar, vilket underlättar läsningen för den som inte är insatt i den gängse terminologin. Varje kapitel är försett med hänvisningar till rapporter och facklitteratur. Boken avslutas med en förteckning över romaner, som ytterligare levandegör problematiken, samt en lista över Internetadresser.

Stefan de Vylder om

Global rättvisa

Att jordens inkomster och tillgångar är skamlöst ojämnt fördelade är en självklarhet. Det uppskattas att den rikaste femtedelen av världens befolkning förfogar över 85 procent av världens samlade inkomster, under det att den fattigaste femtedelen får dela på mindre än två procent.

Varje betraktelse över tillståndet i världen borde ha denna avgrundsdjupa brist på jämlikhet som utgångspunkt. Världen är förvisso orättvis.

Enligt en vanlig uppfattning har de globala klassklyftorna ökat de senaste åren. Men stämmer verkligen detta?

Har världen blivit mer eller mindre rättvis?

Det beror helt på hur man räknar. Olika statistiska mått på inkomster och levnadsstandard tenderar att ge mycket olika resultat. Vissa mått visar att klyftan mellan den rikaste och den fattigaste femtedelen av världens befolkning minskar - andra att den ökar.

Inom de enskilda länderna är tendensen dock mera entydig: inkomstskillnaderna ökar på de flesta håll i värld-en. Och både i de allra rikaste länderna och i de allra fattigaste ökar antalet fattiga.

En betydande del av världens befolkning - kanske tio-femton procent - har blivit absolut fattigare under de senaste tjugo åren. I stora delar av Afrika, forna Sovjet-unionen och delar av Latinamerika har fattigdomen ökat drastiskt. Klyftan till de rika länderna har givetvis vuxit; om vi jämför de rikaste tio procenten av världens befolkning med den fattigaste tiondelen får vi en dramatisk ökning av inkomstskillnaderna i världen.

En global medelklass växer fram

Om vi i stället för att mäta klyftan mellan den rikaste och den fattigaste tiondelen av världens befolkning jämför den rika hälften med den fattiga får vi ett nytt resultat: klyftorna minskar. Orsaken är främst den mycket snabba ekonomiska tillväxten i stora delar av Asien, och inte minst i världens två folkrikaste länder, Indien och Kina. De senaste tjugo åren har bevitnat en drastisk förbättring av levnadsvillkoren för kanske ett par miljarder

der människor.

En gigantisk global medelklass håller på att växa fram. De framtida implikationerna och spänningarna - politiska, sociala, ekonomiska och, inte minst, ekologiska - kan vi bara ana idag. Men den omvandling som pågår är hisnande.

För att sammanfatta: både de som säger att klyftorna i världen ökar och de som hävdar motsatsen har rätt. Och fel.

På det övergripande frågan "Har världen blivit mer eller mindre rättvis?" finns det nog inget enkelt svar. Men det borde heller inte behövas - för att se dagens skriande globala orättvisor, och vilja göra något åt dem, behöver man varken vara statistiker, nationalekonom eller filosof.

Men vad menar vi egentligen med "global rättvisa"? Och vem skall skipa denna rättvisa?

Läs fortsättningen i Socialpolitik 2002:3 (Finns även i Socialpolitikens artikelregister: <http://www.socialpolitik.com/>)

Stefan de Vylder är docent i utvecklings-ekonomi på Handelshögskolan och ordförande i den ideella föreningen Socialpolitisk debatt som ger ut Socialpolitik.

”

Några boktips, ja. Det finns ju gott om böcker om globaliseringen, och det är svårt att välja. Men dom här tycker jag borde finnas på biblioteken:

Naomi Klein, "No Logo", Ordfronts förlag 2001

Håkan Thörn, "Globaliseringens kulturer" (Nya Doxa 1999). Thörn har också givit ut en ny bok om globalisering Globaliseringens dimensioner: nationalstat, världssamhälle, demokrati och sociala rörelser. 2002. Har inte läst den, men jag har hört många positiva omdömen om den.

En välskriven och läsvärd nyliberal försvarsskrift för globaliseringen är Johan Norberg, "Till världskapitalismens försvar", Timbro 2001

En annan bok som jag måste puffa för är min egen: Stefan de Vylder, "Utvecklingens drivkrafter. Om fattigdom, rikedom och rättvisa i världen", Forum Syd, 2002. Den täcker det mesta vad gäller globalisering.

